

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

FELSEFE 11

Ünite

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİ

Konu

- MS 18. Yüzyıl - MS 19. Yüzyıl Felsefesinin Ortaya Çıkışı
- 18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesinin Ayırıcı Nitelikleri
- 18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Filozoflarının Felsefî Görüşlerinin Analizi
- 18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesinin Düşünce ve Argümanlarını Değerlendirme

OGM
MATERYAL

6.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili öğrenciler bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız.

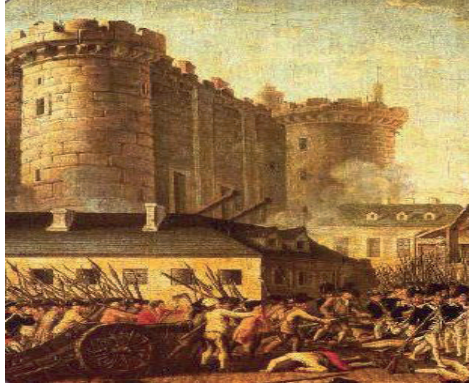

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

18-19.yüzyıl felsefesi,15.yüzyıla başlayan bir sürecin bir çok alanda sonuçlarının yaşandığı dönemi işaret etmektedir. Bilim, sanat ve felsefede bir çok ürün ortaya konmuş ve toplumsal yapıda değişimler yaşanmıştır. 15-17. yüzyıl felsefesi, 18-19. yüzyıl felsefesini etkilemiştir. İngiltere’de meydana gelen Sanayi Devrimi ile bilim ve teknik alanındaki gelişmeler yeni bir ekonomik sistemi ortaya çıkarmıştır. Bu yeni sistem(kapitalizm); yeni bir kültürel yaşantı oluşturmuş, yönetim biçimlerini etkileyerek değişime zorlamıştır. Arkasından yaşanan Fransız İhtilaliyle yayılan özgürlükçü fikirlerle de bu değişim en üst noktaya erişmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

2

18-19.yüzyıl felsefesi; bütün dünyayı özellikle de Batı coğrafyasını etkileyen tüm bu olayların yaşandığı bir dönemde geleneksel düşünceye karşı akli özgürleştirmek için yapılan felsefi bir harekettir. 18-19.yüzyıl felsefesi bireysel ve toplumsal olarak Batı’da aydınlanmanın yaşandığı dönemdir. Bu dönem düşünürleri akli ön planda tutarak toplumu aydınlatmaya çalışmışlardır. İnsanın akli sayesinde tüm sorunlardan kurtulabileceği ve toplumsal olarak ebedi barışa ulaşabileceği düşüncesi hakimdir. Bu çağ "Akıl Çağı" olarak da isimlendirilir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

3

Dönemin bazı filozofları; Berkeley, Montesquieu, Voltai-
re, La Mettrie, Hume, J.J. Rousseau, Diderot, d’Alembert,
Kant, Bentham, Fichte, Hegel, Schelling, Schopenhauer,
A.Comte, Mill, Kierkegaard, Marx, Nietzsche’dir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

4

Aydınlanma, insanın düşünmede din ve geleneklere bağlı kalmaktan kurtulup kendi aklı, kendi görgüleri ile hayatını aydınlatmaya girişmesidir. Kant'a göre aydınlanma, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmayış durumundan kurtulup aklını kendisinin kullanmaya başlamasıdır. Ona göre, insan bu duruma, aklın kendisi yüzünden değil, onu kullanmaması yüzünden düşmüştür; çünkü insan şimdiye kadar aklını kendi başına kullanmamış, hep başkalarının kılavuzluğunu aramıştır: "Aklını kendin kullanma cesaretini göster!" sözü bundan böyle parola olmalıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

5

18. - 19. Yüzyıl Felsefesinin Genel Özellikleri

- Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmıştır.
- Özgürlüğü engelledikleri düşüncesiyle siyasi ve dinî otoritelere karşı gelinmiştir.
- Düşünce özgürlüğü desteklenmiştir.
- Aydın ve yazarlar sınıfı oluşmuştur.
- Sanat, felsefe ve edebiyatta önemli eserler verilmiştir.
- Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.
- Felsefede yeni ekoller çıkmıştır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

6

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

7

Bilgiye yönelik problem, bilginin ne olduğu ve insanın onu nasıl elde ettiğidir.

Bilgi üzerine yapılan tartışmalar, felsefenin iki ana akımı olan rasyonalizm ve empirizm üzerinden temellendirilir.

Rasyonalizm, bilginin a priori olarak (deneyimden bağımsız) sırf akılla oluştuğunu belirtirken; empirizm a posteriori olarak (deneyime bağlı) oluştuğunu ileri sürer.

Bu iki görüşü uzlaştırmaya çalışan 18. yy. filozofu Kant ise bilginin akıl ve deneyimle oluştuğu görüşündedir.

Bu açıdan rasyonalist filozoflardan Descartes (17. yüzyıl), empirist filozoflardan J. Locke (17-18. yüzyıl) ve iki akımı sentezleyen Kant'ın (18. yüzyıl) bilgi hakkındaki görüşleri önemlidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

8

17. yüzyıl felsefesinde mutlak monarşiye dayalı devlet sistemleri düşünülmüş, devletin her türlü gücü elinde bulundurmasının birlik ve beraberlik açısından zorunlu olduğu görülmüştür. Bu görüşe kapsamlı olarak ilk karşı çıkış J. Locke tarafından yapılmıştır. Locke, mutlak monarşiye karşı liberal (özgürlükçü) bir devlet sistemini ileri sürmüştür. Devletlerde yasama, yürütme ve yargı güçlerinin bulunduğunu ve özgürlüğü kısıtlamamak için bunların birbirini denetlemeleri gerektiğini belirtir. Montesquieu, görüşleriyle günümüz devlet sistemini oluşturan ve güçler ayrılığını kuramlaştıran ilk düşünürdür. Rousseau insanların bir araya gelip zorunlu olarak "toplumsal sözleşme" yaptığını ve bunun doğrultusunda devletin kurulduğunu ileri sürer.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

9

Bu dönemin filozoflarından bazıları akli merkeze alarak ahlaki anlama ve yorumlamaya yönelmiştir. Kant, iyi istenç (iyi isteme) kavramıyla şartlar ne olursa olsun her zaman doğru olarak kabul edilebilecek ilkelere göre davranmayı anlar. Bentham, ahlaki fayda temelinde açıklar. Bentham, ahlaki pratik alanda öngörür. Ona göre insan, doğası gereği acıdan kaçır ve haza yönelir. Bu eylemin akılla bilinçli bir şekilde yapıldığında insana erdemli olma niteliği kazandıracağını öne sürer.

I. Kant

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

10

Varlığın oluşu probleminde Hegel'in görüşleri önemlidir: Hegel'in "Gerçek bütündür." ve "Akılsal olan gerçek, gerçek olan akılsaldır." yargıları; Hegel felsefesinin özeti, kapsamı ve başlangıcıdır. Hegel, bütün varlıkların tek bir özden bir yasa dâhilinde var olduğunu söyler.

Hatırlıyorum
2 Puan

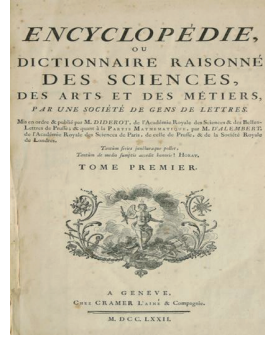
Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

11

18. Yüzyıl ve 19. Yüzyıl Felsefesinin Dil ve Edebiyatla İlişkisi

Felsefenin dil ve edebiyatla olan ilişkisi, 18-19. yüzyıl felsefesini önemli ölçüde etkilemiştir. Düşüncelerin oluşturulması ve bunların aktarımı felsefenin dışına çıkmış, genel olarak sanatta özel olarak edebiyatta yeni anlatım yöntemleri kazanmıştır. Edebiyat, bir yandan düşünce alanını genişletmiş bir yandan da insanların kitaplara olan ilgisini artırmıştır. Fransa'da Voltaire, Montesquieu ve Rousseau gibi filozoflar, önemli felsefi eserler vermiştir. Ayrıca dönemin en ünlü yayını olarak bilinen "Ansiklopedi" eserinde d'Alembert ve Diderot gibi düşünürlerle beraber yazılar yazmış ve bu ansiklopediden cilt cilt yayımlamışlardır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

12

18. Yüzyılda Öne Çıkan Felsefi İçerikli Edebi Kitaplar:

- Mary Wollstonecraft, Kadın Haklarının Gerekçelenirilmesi
- d'Alembert & Diderot, Ansiklopedi
- Voltaire, Candide
- Jonathan Swift, Gulliver'in Gezileri
- Daniel Defoe, Robinson Crusoe
- Goethe, Genç Werther'in Acıları
- Samuel Johnson, İngilizce Sözlük
- Rousseau, Emile
- G. E. Lessing, İnsan Soyunun Eğitimi
- Aydınlanma, Din ve Eğitim
- Pierre Caron de Beaumarchais, Figaro'nun Düğünü

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

18-19. yüzyıl felsefesindeki tartışmaları daha iyi anlayabilmek için o döneme ait filozofların metinlerine bakmak gerekir. Aşağıda J. Locke'un "İnsan Zihni Üzerine Bir Deneme", I. Kant'ın "Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi", F. Hegel'in "Tinin Fenomenolojisi" adlı eserlerinden alınan metinlerden bölümler yer almaktadır.

Bilginin Oluşumunda Deneyim 1. Kitap (Bölüm I)

"Gelin zihni başlangıçta üzerine hiçbir şey yazılmamış düz beyaz bir kâğıt (tabula rasa) gibi düşünelim. Bu kâğıt nasıl doldurulur? İnsanın sınırsız kurgu yeteneği ile zihne aktardığı bu zenginliğin kaynağı neresidir? Tüm bu bilgi ve akıl malzemelerini zihin nereden edinmektedir? Bunlara tek yanıtım var, "deneyim". Tüm bilgimiz önünde sonunda deneye dayanır ve deneyimden gelir."

Locke

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Tabula rasa: Locke'un, bilginin duyu-deneyimin sonucu olduğunu, zihinde doğuştan düşünceler bulunmadığını, mantık ilkelerinin bile sonradan kazanıldığını söylerken, zihnin doğuştan, her tür deneyim öncesinde bomboş olduğuna işaret etmek için kullanmış olduğu Latince terimdir. «Boş levha, temiz sayfa» anlamına gelir.

Deneyim: Genel olarak özneyle dış dünyadaki varlıklar arasındaki bağıntı ya da karşılıklı etkidir. Gerçekliği olana ilişkin her çeşit yaşantı ve algılamadır. Gerçeklik üzerine kavramsal olmayan her türlü bilginin temelidir.

Empirizmin kurucusu sayılan Locke, doğuştan gelen ideler fikrine karşı çıkmış, zihnimizdeki her tür idenin duyu verilerinden türediğini savunmuştur.

13

ÖDEV SAHİBİ OLARAK İNSAN

Herkesin kabul etmesi gerekir ki bir yasa **ahlak yasası** olarak geçerli olacaksa yani bir yükümlülük nedeni olacaksa mutlak zorunluluk taşımalıdır. Gerçekten ahlak yasaları olan diğer bütün yasalarda da durum böyledir, dolayısıyla yükümlülük nedeni burada insanın doğal yapısında ya da içinde bulunduğu dünyanın koşullarında değil a priori (deneyimsel koşullarda değil de zorunlu akılsal koşullarda) olarak doğrudan doğruya saf aklın kavramlarında aranmalıdır.

I. Kant

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

...
Genel yasalarca belirlenen şeylerin varoluşunu meydana getirdiğinden genel **ödev** buyruğu söyle dile getirilebilir: Davranışının maksimi sanki senin istemenle genel bir doğa yasası olacakmış gibi davranışta bulun. Eğer en yüksek bir pratik ilkenin ve insanın istemesi bakımından bir kesin buyruğun olması gerekiyorsa bu, kendisi amaç olduğundan zorunlu olarak herkes için amaç olanın tasarımıdan istemenin nesnel bir ilkesini oluşturan dolaşısıyla genel pratik yasa işini görebilen bir ilke ya da buyruk olmalı. Öyleyse pratik buyruk şu olacak: Her defasında insanlığa, kendi kişinde olduğu kadar başka herkesin kişisinde de sırf araç olarak değil aynı zamanda amaç olarak davranacak biçimde davranışta bulun.

Kant, Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi

14

15

Ahlak Yasası: İnsan davranışlarının dayanağını oluşturan, yapılması ve yapılmaması gerekenleri gösteren ve kişiye sorumluluk yükleyen kural ya da kurallardır.

Ödev: 'Ödev' kavramı Kant'ın ahlak felsefesinin temelini oluşturur. 'Ödev' eğilimlerin, içgüdülerin değil aklın sesidir. Bir eylemin ahlaki olabilmesi için 'ödevden doğmuş' olması gerekir. Eğilimler, istekler, çıkarlar doğrultusunda yapılan davranışlar, sonuçları ne olursa olsun ahlaki sayılmazlar.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

16

Kant; ahlaki ve iyiyi, eylemlerin sonucuna göre değil onların arkasındaki amaca göre değerlendirir. Buradaki amaç Kant'ın deyimiyle ödevde uygun olmalıdır. Kant, iyi istencin yanında ödev kavramını kullanarak onun nasıl bir eylem olduğunu da açıklamaya çalışır. Ona göre ödev insanın kendi isteğiyle sorumluluğunu aldığı, koşulsuz, içten ve vicdanı tarafından verilen emirlerdir. Ödev, bütün insanlar için geçerli olan ama kimsenin arzu ve isteklerine bağlı olmayan evrensel ahlak ilkesi taşır. Dolayısıyla bir irade, ancak ödevi yerine getirdiği zaman iyi irade olur.

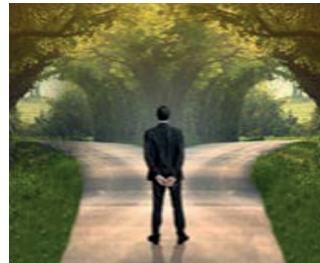
Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

17

Kant'a göre ahlak, insanın a priori (deneyden önce) yönü olan akli ile ilgilidir. Aklın sesi olan 'ödev'e göre oluşturulan maksimler, her durumda, her türlü iynin koşuludur. Kant, ahlaki açıdan üç ilke öne sürer. Bunlar Kant'ın maksimleri olarak da bilinir. Maksimler, kişinin davranışta bulunurken ödevde uygun davranmasını sağlayan evrensel ilkelere dir. Kişi, bu ilkelere uygun davranırsa ödevde uygun davranmış olacaktır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

Kant'ın Maksimleri

18

“Öyle eylemde bulun ki eyleminin gerisindeki maksim, herkes için geçerli evrensel bir yasa olsun!”

“Kendinde ve başkalarında insanlığı bir araç olarak göreceğ şekilde değil de onu bir amaç edinecek şekilde davran.”

“Her zaman akıllı iradeni, evrensel bir yasa koyucu olarak görevde bulunacağı şekilde davran.”

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

"Çağımızın bir doğuş ve yeni bir döneme geçiş çağı olduğunu görmek zor değildir. Tin, şimdiye değin içinde var olduğu ve imgelediği dünya ile bozuşmuştur ve onu geçmişe gömme düşüncesini taşımaktadır. Artık kendi öz dönüşümünün emeği içindedir."

.....

"Gerçek bütündür. Bütün ise ancak kendi gelişimi yoluyla kendini tümleyen özdür. Saltık üzerine söylenmesi gereken onun özsel olarak sonuç olduğu, gerçekte ne ise ancak erekte o olduğudur ve doğası edimsel, özne ve kendisinin kendiliğinden oluş süreci olmak işte bunda yatar. Saltığın özde bir sonuç olarak kavranması gerektiği ne denli çelişkili görünse de biraz düşünüp taşınmak bu çelişki görünüşünü doğru bir yere oturtmaya yetecektir."

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hegel, Tinin Görüngübilimi

Tin: Hegel'e göre bütün varlıkların temelinde bir ilke vardır. Varlık bu ilk ilkenin kendini açması belli bir amaca doğru gelişmesidir. Hegel bu varlığa, yerine göre 'geist', 'tin', 'akıl' der. Bu ilke maddi değil manevi yapıdadır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

20

Oluş Süreci: 'Tin' başlangıçta 'kendi kendine'dir, olanaklarla doludur. Kendini tanımamış olanaklarını gerçekleştirmemiştir. Kendisine bir gerçeklik kazandırmak için kendisini açar ve ilk aşamada 'doğa'da gerçekleşir. Ancak 'doğa' 'tin' ile aynı şey değildir, 'tin'in tam tersidir, maddidir. 'Tin' bu aşamada kendine yabancılaşmıştır, kendini bulmak için bu kez kendini 'toplum'da açar. Bu süreç diyalektik süreçtir. Varlığın oluşum sürecidir.

Hatırlıyor muyum?

DİYALEKTİK SÜREÇ

TEZ

- TİN (GEİST)

ANTITEZ

- DOĞA

SENTEZ

- TOPLUM

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

21

Hegel'in bu düşüncesi «diyalektik idealizm»in bir örneğidir.

Diyalektik idealizm; ide, düşünce, tinsel bir gerçeklik ya da Tanrısal iradenin maddi gerçeklikten, gerçeklikteki maddi varlık ya da nesnelere mantıksal olarak önce geldiği tezini, tez, antitez ve sentezden oluşan diyalektik yöntemle ifade eden bir felsefe anlayışıdır.

TEZ

ANTI TEZ

SENTEZ

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

22

18. yüzyıl -19. yüzyıl felsefesindeki düşünce ve argümanlardan biri de J.J. Rousseau'nun "*İnsan özgür doğar oysa her yerde zincire vurulmuştur.*" sözüdür. Rousseau, "Toplum Sözleşmesi" adlı eserinde insanın, devletin yasalarına itaat ederken aynı zamanda birlikte özgür yaşamının olanağını sorgular. Bu sorunun çözümünü Rousseau bireyin kendisini bütün haklarıyla toplumun tümüne bağlamasında bulur. Bütünün iyiliğini göz önünde bulunduran bir duyguyla ve siyasi bilinçle topluma bağlanan birey, kaybettiği doğal özgürlüğünün yerine yasal özgürlüğü koyabilecektir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

23

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

0-28

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

29-35

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

36-46

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1 - 2.

maddelerin konu özetleri

3 - 12.

maddelerin konu özetleri

13.

maddenin konu özeti

14 - 18.

maddelerin konu özetleri

19 - 22.

maddelerin konu özetleri

23.

maddenin konu özeti

Eşleştirme

Kutucukların içindeki açıklamaları sayfanın sağ tarafında yer alan filozoflarla eşleştirip uygun gelen harfleri kutucukların yanındaki yuvarlağın içine yazınız.

1

Ahlaki fayda temelinde açıklar. Ahlakı pratik alanda öngörür. Ona göre insan, doğası gereği acıdan kaçır ve hazza yönelir. Bu eylemin akılla bilinçli bir şekilde yapıldığında insana erdemli olma niteliği kazandıracağını öne sürer. Acı karşısında hazı, haz karşısında acıyı ölçüp tartan biri; faydayı hangisinde daha çok görürse ona yönelmelidir. Ona göre mutluluk, insanın akılla kendi eylemini seçmesindedir. Kötülük, insanın yanlış tercihte bulunmasından kaynaklanır. Çoğunluğun faydasına olan davranış doğru eylemdir.

J. Locke

A

2

"Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür." sözyle duyu verileri olmadan akılda var olan kavramların boş olduğunu, sadece bunlara dayanarak anlamaya çalışan aklın ise kör olduğunu belirtir. İnsanın bilgi edinmede iki yönünü de kullandığı görüşüyle bilginin kaynağı konusunda rasyonalizm ve empirizmi birleştirerek yeni bir yol önerir. İnsan, ona göre duyuları aracılığıyla dışarıdan veriler alır ve bunları aklın formlarında işleyerek bilgiyi oluşturur. Bu görüşü kriticizm olarak adlandırılır.

Hegel

B

3

"İnsan doğaya ne kadar yabancılaşırsa o kadar toplumsallaşır, ne kadar toplumsallaşırsa da o kadar kendine yabancılaşır." der. Hegel felsefesine yapmış olduğu itirazın yanı sıra materyalizm ve pozitivizm düşüncelerinden etkilenen filozof, sosyalist düşüncenin öncülerinden biri olmuştur. Görüşü diyalektik materyalizmdir. O, baş aşağı olduğunu düşündüğü Hegel'in diyalektik düşüncesini ayakları üzerine çevirdiğini ifade ederek diyalektiği ekonomi temelinde insanlık tarihine uygulamıştır. Dolayısıyla Hegel'in tarihsel idealizmini, ekonomi temelinde tarihsel materyalizme dönüştürmüştür.

Bentham

C

Eşleştirme

4

Bilginin doğuştan değil sonradan deneyimler aracılığıyla oluştuğunu belirtir. İnsanın duyu organları vasıtasıyla kendi zihninin dışında bulunan dış dünyadan birtakım izlenimleri deneyimlediğini ve bu izlenimlerden oluşan fikirleri zihninde tasarlayarak bilgi edindiğini savunur. İnsan zihni, ona göre doğuştan boş bir levhadır (tabula rasa) ve insan, deneyimleri sayesinde bu boş levhayı bilgileriyle doldurur.

J. J. Rousseau

Ç

5

İnsanın özgürce davranma yetisine sahip olduğunu belirtir. Bu özgürlüğün korunması için güçler ayrılığı ilkesini öne sürer. Devletlerde yasama, yürütme ve yargı güçlerinin bulunduğunu ve özgürlüğü kısıtlamamak için bunların birbirini denetlemeleri gerektiğini belirtir. Görüşleriyle günümüz devlet sistemini oluşturan ve güçler ayrılığını kuramlaştıran ilk düşünürdür.

K. Marx

D

6

"İnsan özgür doğar oysa her yerde zincire vurulmuştur." der. İnsanların bir araya gelip zorunlu olarak "toplumsal sözleşme" yaptığını ve bunun doğrultusunda devletin kurulduğunu ileri sürer. İlk devletin varlığının başka bir devletin oluşmasını sağladığını, devletlerin giderek arttığını ve bu durumun da savaşlara sebep olduğunu düşünür. Haksızlık durumlarına çözüm olsun diye oluşturulan toplumsal sözleşmenin insanları köleleştirdiğini belirtir. Geriye yani doğal duruma dönüşün mümkün olmadığını söyler. Yapılması gereken şey, doğal yaşama uygun olan yasaların çıkarılmasıdır. Medeni toplumun yasalarla düzenli bir bütün oluşturabileceğini düşünür.

I. Kant

E

7

Bütün varlıkların tek bir özden bir yasa dâhilinde var olduğunu söyler. "Tanrı", "geist", "fikir", "akıl" veya "tin" kavramları **mutlak olanı** temsil eder. Tin, ilk başta kendisiyle özdeş ve kendisi için varlıktır. Tin, bu aşamada kendini tanımamaktadır. Kendini tanıyabilmesi için kendi olmayanda kendini görmelidir. Kendi olmayan karşıtıdır. Tinin karşıtı doğadır. Doğaya ve evren olmaya dönüşen tin burada kendini yitirmiştir. Yitirileni çekip koparmak yeni bir dönüşümü gerektirir. Amacı kendini tanımak olan tin, doğayı yeni bir dönüşüme zorlar. Tin ve doğa uzlaşır. Sentezlenen yeni durum, tin ve doğanın mükemmel uyumu olan insandır. İnsanlık tarihi, tinin kendini bulup tanımmasının zeminidir.

Montesquieu

F

Aşağıda karışık olarak verilen akım ve kavramları metinde uygun olan boşluklara yazınız.

Geist	Maksim	Empirizm	Akıl Çağı
Kritisizm	İyi istenç	Aydınlanma	Güçler ayrılığı
Diyalektik	Toplumsal sözleşme	Rasyonalizm	Tez

- 18-19. yüzyıl felsefesi, bireysel ve toplumsal olarak Batı'da aydınlanmanın yaşandığı dönemdir. Bu dönem düşünürleri akli ön planda tutarak toplumu aydınlatmaya çalışmıştır. İnsanın akli sayesinde tüm sorunlardan kurtulabileceği düşüncesi hâkimdir. Bu nedenle bu çağ, olarak da isimlendirilir.
- Hegel, bütün varlıkların tek bir özden bir yasa dâhilinde var olduğunu söyler. Hegel'de kavramı mutlak olanı temsil eder.
- Kant, kavramıyla şartlar ne olursa olsun her zaman doğru olarak kabul edilebilecek ilkelere göre davranmayı anlar. İnsan, iyiyi sırf iyi olduğu için akli ile içten karar vererek istemişse orada bu durum söz konusudur.
- J. Locke, bilginin doğuştan değil sonradan deneyimler aracılığıyla oluştuğunu belirtir. İnsanın duyu organları vasıtasıyla kendi zihninin dışında bulunan dış dünyadan birtakım izlenimleri deneyimlediğini ve bu izlenimlerden oluşan fikirleri zihninde tasarlayarak bilgi edindiğini savunur. Bu görüşe adı verilir.
- Rousseau insanların bir araya gelip zorunlu olarak yaptığını ve bunun doğrultusunda devletin kurulduğunu ileri sürer. İlk devletin varlığının başka bir devletin oluşmasını sağladığını, devletlerin giderek arttığını ve bu durumun da savaflara sebep olduğunu düşünür. Rousseau, medeni toplumun yasalarla düzenli bir bütün oluşturabileceğini düşünür.
- İnsanın özgürce davranma yetisine sahip olduğunu belirten Montesquieu, bu özgürlüğün korunması için ilkesini öne sürer. Bu ilkeye göre devletlerde yasama, yürütme ve yargı güçlerinin bulunduğunu ve özgürlüğü kısıtlamamak için bunların birbirini denetlemeleri gerektiğini belirtir.
- Kant, ahlaki açıdan üç ilke öne sürer. olarak bilinen bu ilkeler, kişinin davranışta bulunurken ödevine uygun davranmasını sağlayan evrensel ilkelere dir. Kişi, bu ilkelere uygun davranırsa ödevine uygun davranmış olacaktır.
- 18-19. yüzyıl felsefesini derinden etkileyen, kelime anlamı olarak bir şeyi netleştirmek için onun üzerinde düşünmek, onu açığa çıkarmak olarak düşünülebilir. Dönem olarak ise aklın ön plana çıktığı ve tüm sorunlara çözüm olabileceği görüşünün hakim olmasıdır.
- Tinin kendini bilip tanınması, Hegel'in varlıkların oluş ve değişimini açıkladığı bir ilkenin ve yasanın sonucudur. Bu yasa üçlü bir oluş sürecini içerir; tez (sav), antitez (karşı sav) ve sentez (yeni sav). Yeni sav, yeni bir sürecin de başlangıcıdır.
- Kant, "Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür." sözüyle insanın bilgi edinmede iki yönünü de kullandığı görüşünü savunur. Bilginin kaynağı konusunda rasyonalizm ve empirizmi birleştirerek yeni bir yol önerir. Bu görüşü olarak adlandırılır.

Aşağıda yer alan çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. 18 - 19. yüzyıl genel anlamda bilim, teknik, sanat ve felsefe gibi pek çok alanda ürünlerin ortaya konulduğu bir dönemdir. 15. yüzyılla başlayan bilim ve teknik alanındaki gelişmeler yeni bir ekonomik sistem ortaya çıkarmıştır. Bu yeni sistem; yeni bir kültüre yol açmış, yönetim biçimlerini etkilemiş ve değişime zorlamıştır. Sistemle birlikte insanların istek ve ihtiyaçları değişmiştir. Dolayısıyla düşünürler hayatın dinamiklerini açıklayacak ve toplumsal düzeni daha iyi taşıyacak fikirler üretmeye çalışmışlardır.

Bu parçada 18 - 19. yüzyıl felsefesinin aşağıdaki konulardan hangisi üzerinde durduğu söylenebilir?

- A) Bilim B) Siyaset C) Sanat
D) Ahlak E) Din

2. - Rönesans düşüncesi kendini bütün tarihi otoritelerden bağımsız kılmaya, dünya ve hayat üzerindeki görüşlerine yalnız deneyin ve aklın sağladığı doğrularla biçim vermeye çalışır.

- Aydınlanma insanın düşünme ve değerlendirmede otoritelere ve geleneklere bağlı kalmaktan kurtulup kendi aklı ve tecrübeleriyle hayatını aydınlatmaya girişmesidir.

Buna göre Rönesans ve Aydınlanma düşünceleri için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Kökü ve amacı aşkın dünyada bulunan hayat düzeyinin temsilleridir.
B) İncanın rasyonel temellendirmesini yapmışlardır.
C) Kutsal metinlerin doğruluğunu temele alan dünya görüşleridir.
D) Doğayı ve insanı inançla açıklama çabasında olan dönemlerdir.
E) İnsan aklına duyulan güvene dayanan düşünce sistemleridir.

3. I. Bireysel ve toplumsal olarak Batı'da aydınlanmanın yaşandığı dönemdir.
II. Bu dönem filozofları, daha çok siyaset, ahlak ve bilgi alanında düşünceler geliştirmiştir.
III. Antik Yunan felsefesinin etkisinde akıl, iman ve inanç konuları tartışılmıştır.

Verilenlerden hangileri 18-19. yüzyıl felsefesinin özellikleri arasında yer alır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

4. Aydınlanma olarak da bilinen 18 - 19. yüzyıl felsefesinin en iyi tanımlarından birini o dönemde yaşamış ve aydınlanmacı filozof olarak nitelendirilen Kant yapar. Kant, "Aydınlanma Nedir?" başlıklı yazısında aydınlanmayı, insanın kendi suçu nedeniyle düşmüş olduğu ergin olmayış durumundan kurtulma olarak tanımlar. Kant, "ergin olmayış" benzetmesiyle insanın aklını kendi başına kullanamayışına işaret eder ve bunun insanın suçu olduğunu vurgular.

Bu parçadan yola çıkılarak Kant'ın aşağıdakilerden hangisini eleştirdiği söylenebilir?

- A) İnsanın aklını kullanma cesareti göstermemesini
B) Bilgilerin sezgi yoluyla temellendirilmemesini
C) Bilgilerin yalnızca akıl yoluyla açıklanmasını
D) İnsan zihninin boş bir levha olarak görülmesini
E) Doğuştan birtakım bilgilerin gelmesini

5. Bütün ideler duyumdan ya da düşünümde gelir. Öyleyse zihnin bütün öz niteliklerden yoksun, hiçbir idesi olmayan özel deyişimiyle "boş levha" olduğunu düşünelim; bu zihin nasıl donatılacaktır? İnsanın o devingen ve sınırsız imgeleminin hem de sınırsız bir değişiklik içinde ona işlediği bu geniş birikim nereden geliyor? Zihin, aklın ve bilginin bütün gereçlerini nereden edinmiştir?

Locke'un "İnsan Zihni Üzerine Bir Deneme" adlı eserinden alınan bu metinde felsefenin aşağıdaki alanlarından hangisi üzerinde durulmaktadır?

- A) Varlık felsefesi B) Bilgi felsefesi
C) Sanat felsefesi D) Siyaset felsefesi
E) Ahlak felsefesi

6. Öznel idealizmde olduğu gibi gerçekten var olanın zihinden bağımsız olmadığını, tam tersine zihne tabi olduğunu öne sürer. Bununla birlikte bu zihin, sadece bireysel zihinleri değil, bir bütün olarak tüm doğayı ve tarihi yaratan nesnel bir tindir.

Buna göre Hegel var olanların temelini aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ifade eder?

- A) Geist B) Madde C) Diyalektik
D) Atom E) Fenomen

7. "İnsan özgür doğar ama kendini zincire bağlanmış olarak bulur." diyen Rousseau, "Toplum Sözleşmesi" adlı eserinde insanın, devletin yasalarına itaat ederken aynı zamanda birlikte özgür yaşamanın olanağını sorgular. Bu sorunun çözümünü Rousseau bireyin kendisini bütün haklarıyla toplumun tümüne bağlamasında bulur. Bütünün iyiliğini göz önünde bulunduran bir duyguyla ve siyasi bilinçle topluma bağlanan birey, kaybettiği doğal özgürlüğünün yerine yasal özgürlüğü koyabilecektir.

Buna göre Rousseau için bireyin özgürlüğü aşağıdakilerden hangisiyle sağlanabilir?

- A) Doğa durumuna dönülmesiyle
- B) Genel iradeye bağlanmayla
- C) Kendi öz çıkarlarını gerçekleştirilmesiyle
- D) Devletin başlı başına bir amaç olmasıyla
- E) Bireyin temel haklarından vazgeçmesiyle

8. Birçoğumuz "özgürlük" veya "devlet" gibi kavramlara sahibiz. Ancak bunlar dünyada görebildiğimiz, doku-nabildiğimiz ya da koklayabildiğimiz şeyler değildir. Empirist filozof Locke, özgürlük gibi karmaşık fikirlerin bile, en nihayetinde, basit algı parçalarının bir araya gelmesinden oluştuğunu iddia eder.

Buna göre empirizmin temel iddiası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilgi, duyu verilerinin aklın apriori kategorilerinde şekillenmesi ile oluşur.
- B) Gerçeğin bilgisi akıl yürütme ve mantıksal çıkarımlarla oluşur.
- C) Deneyimlerimizden elde ettiğimiz bilgiler yanıltıcıdır.
- D) Tüm bilgilerimizin kaynağı deneyimdir.
- E) Mutlak bilginin kaynağı akıldır.

9. "Doğa, insanı iki egemen efendinin, haz ve acının hâkimiyeti altına yerleştirmiştir. Ne yapacağımızı gösterdikleri kadar ne yapmamız gerektiğini de yalnız onlar belirler. Bir yanda doğru ve yanlışın ölçütü, diğer yanda neden ve sonuçlar zinciri onların hükmüne bağlanmıştır. Her yaptığımızda, her söylediğimizde ve her düşündüğümüzde bizi yönetirler. Haz ve acıdan kaçmak için sarf ettiğimiz her çaba, sadece onları göstermeye ve onaylamaya hizmet edecektir."

Bentham'a ait bu metinden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İnsanın etik varoluşu haz ve acıdan uzaklaşmasına bağlıdır.
- B) İnsan belirlenmiş bir doğaya sahip değildir.
- C) İnsan davranışlarının temelinde haz ve acı vardır.
- D) İnsan özgürlüğünü, doğasından kaçmak için sarf ettiği çabayla gerçekleştirecektir.
- E) İnsan eylemlerinde temel alınabilecek nesnel bir ilke yoktur.

10. Comte felsefesinin çıkış noktası, onun meşhur üç hâl kanunudur. Comte'a göre insanlık tarihi, bireyin gelişim tarihi ve insan bilgisinin her dalı üç evreden geçmiştir: İlki teolojik evredir. Bu evrede doğal hadiseler doğaüstü güçlerin neticesi olarak kabul edilmiştir. İkinci evrede, yani metafizik evrede, doğaüstü güçler yerine soyut kuvvetlerin doğal hadiselerle sebep olduğuna inanılmıştır. Üçüncüsü pozitif evredir. Bu evrede insanlar hadiselerin biricik idare edici sebeplerini aramak yerine gözlem ve akıl yürütme yardımıyla görünüşün kanunlarını keşfetmeye yönelmişlerdir. Pozitif evrede, yani bilimsel evrede temel amaç, bize faydalı olabilecek hadiselerin tespit edilmesidir.

Bu parçadan hareketle "üç hâl kanunu" nun aşağıdaki süreçlerden hangisi ile ilişkisi kurulamaz?

- A) Olayların açıklanış şeklindeki değişim ile
- B) İnsanlık tarihi ile
- C) Bilgi dallarının değişimi ile
- D) Bireyin gelişim tarihi ile
- E) Bireyin ihtiyaçlarını giderme şekli ile

11. Hegel, varlığın temelini her şeyin özü olarak salt kavramsal yapıya sahip "Tin"i yani mutlak ruhu koyar. Hegel "Tin"i gelişen dinamik bir süreç olarak açıklar. Hem doğa hem de insan tez, antitez ve sentez sıralamasıyla işleyen diyalektik bir gelişme sonucunda ortaya çıkar. Hegel tez aşamasına akılsal kavramsal yapıdaki 'Tin'i, antitez aşamasına gerçeklikten yoksun duyuşal dünyayı yani doğayı koyar. Doğanın çelişkili yapısı içinde tutsak kalan "Tin", özgürlüğünü kazanmak için insanla birlikte sentez aşamasına yükselir ve sonunda felsefi çabayla yeniden kavram haline dönüşerek kendine geri döner.

Parçada sözü edilen bu görüş aşağıdaki kavramlardan hangisi ile adlandırılır?

- A) Diyalektik materyalizm
- B) Mekanik materyalizm
- C) Diyalektik idealizm
- D) Öznel İdealizm
- E) Dualizm

12. Kant'a göre bilginin ham maddesi duylardan gelir. Duyular aklın doğuştan getirdiği kategorilerin içine girer. Bu kategorilerde şekil alarak akıl ilkeleri ile işlenir ve böylece bilgi meydana gelir.

Bu açıklamadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Bilginin oluşmasında, duylar tek başına yeterli değildir.
- B) Kesin ve doğru bilgilere ulaşmak mümkün değildir.
- C) Duyu verileri kategoriler sayesinde şekil alır.
- D) Duyularla gelen bilgiler, akıl ilkeleri ile işlenir.
- E) Tüm insanlarda aynı kategoriler mevcuttur.

13. 18. yüzyıl felsefesi, geleneksel düşünceye karşı akli özgürleştirmek adına yapılmış bir felsefedir ve Batı coğrafyasının toplumsal yaşamında köklü değişimlere sebep olmuştur.

Buna göre;

- I. Hümanizm
- II. Fransız İhtilali
- III. Reform Hareketleri

olaylarından hangileri 18. yüzyıl felsefesinin etkisiyle ortaya çıkmıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

14. Bu dönemde Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır. Özgürlüğü engellediği düşüncesiyle siyasi ve dinî otoritelere karşı gelinmiş ve düşünce özgürlüğü desteklenmiştir. Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmıştır.

Bu açıklamada üzerinde durulan dönem aşağıdaki-lerden hangisidir?

- A) MÖ 6 - MS 2. yüzyıl felsefesi
- B) MS 2 - MS 15. yüzyıl felsefesi
- C) 15 - 17. yüzyıl felsefesi
- D) 18 - 19. yüzyıl felsefesi
- E) 20. yüzyıl felsefesi

Aşağıda yer alan metni okuyarak soruları cevaplayınız.

ÖDEV

Herkesin kabul etmesi gerekir ki, bir yasa ahlâk yasası olarak geçerli olacaksa, yani bir yükümlülük nedeni olacaksa, mutlak zorunluluk taşımalıdır.

Yapılabildiği yerde iyilik yapmak ödevdir; üstelik öylesine duygudaşlığa eğilimli ruhlar vardır ki, onları harekete getiren boş gurur ya da çıkar gibi başka bir neden olmaksızın da, çevrelerine sevinç yaymaktan ve kendi eserleri olan başkalarının memnunluğundan zevk alırlar. Ama sanırım ki, böyle bir durumda bu tür bir eylem, nice ödevde uygun, nice sevimli olursa olsun, hiçbir hakikî ahlâksal değer taşımaz, (...) Çünkü maksim, —böyle eylemleri eğilimden dolayı değil, ödevden dolayı yapmak anlamında - ahlâksal içerikten yoksundur. Varsayalım ki, o insansever kişinin ruhsal dünyası başkalarının alinyazısına bütün duygudaşlığını söndüren kendi acılarıyla bulutlanmış olsun, sıkıntı içinde olan başkalarına iyilik yapma olanağı hep elinde olsun, ama kendi sıkıntısıyla başı yeterince dertte olduğundan başkalarının sıkıntısı onu duygulandırmaz; ve şimdi, hiçbir eğilim onu buna itmeden, bu ölümsü duyarsızlığından kendini çekip çıkarsın ve eylemi, hiçbir eğilim duymadan, yalnız ve yalnız ödevden dolayı yapsın; işte o zaman ilk defa eylemi hâlis ahlâksal değerini taşır.

Karakterin ahlâksal olarak ve eşsiz bir şekilde yüksek olan değeri, işte tam burada, yani eğilimden dolayı değil, ödevden dolayı iyilik yapmasında ortaya çıkar.(...) Ödev, ödev olarak, her deneyden önce, istemeyi a priori nedenlerle belirleyen akıl idesinde bulunur. (...) Eylemin içeriğiyle ve ondan çıkacak sonuçla ilgili değil, biçimiyle ve onu ortaya çıkaran ilkeyle ilgilidir; ve bu eylemde özce iyi olan niyettir, ortaya çıkan sonuç ne isterse olsun olabilir. Ödev, eylemin pratik-koşulsuz zorunluluğu olmalıdır; bu yüzden, her akıl sahibi varlık için (ki bu buyruğun ancak onunla ilgili olması söz konusu olabilir) geçerli ve yalnızca bunun için her insan istemesi için bir yasa olmalıdır. (...) Eylemimizin bir maksiminin genel bir yasa olmasını isteyebilmemiz gerekir.

Kant'ın Ahlak *Metafiziğinin Temellendirilmesi* adlı yapıtından derlenmiştir.

1) Kant'a göre bir eylemin ödevde uygun olmasını belirleyen koşullar nelerdir?

.....
.....

2) Her durumda herkes için geçerli olan ahlaki ilkelerin olması sizce mümkün müdür? Fikrinizi Kant'ın ödev kavramı ile ilişkilendirerek ya da karşılaştırarak, gerekçeleri ile belirtiniz.

.....
.....

3) Sizce, eylemlerin "genel bir yasa olarak istenebilmesi" ne anlama geliyor olabilir? Kendi vereceğiniz bir örnek ile açıklayınız.

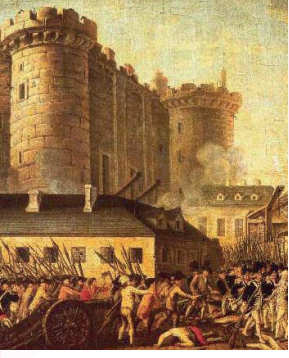
.....
.....

4) Çok sevdiğiniz yakın bir arkadaşınızın çok hastalandığını ve sınavlarına çalışmadığını varsayalım. Sizin de sınavlara çok iyi hazırlandığınızı düşünelim. Böyle bir durumda sınav esnasında arkadaşınıza, yasak olduğu halde, yardım edip etmeyeceğinizi ve bu davranışınızın sebebinin belirtiniz. Sergileyeceğiniz davranışınızın ve sebebinizin ödevde uygun olup olmayacağını değerlendiriniz.

.....
.....

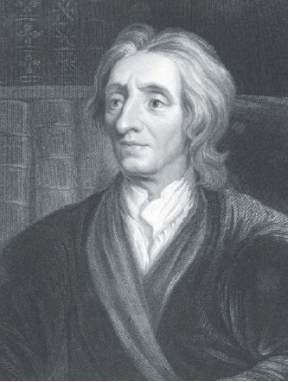
Aşağıda yer alan metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Fransız İhtilali

Sanayi Devrimi

Locke

18. yüzyıl-19. yüzyıl felsefesi, geleneksel düşünceye karşı akli öne çıkaran bir felsefedir. 15-17. yüzyılda bilimin ilerlemesi ve onun temelinde gerçekleşen felsefi tartışmalar, insanı temele alan hümanist felsefe, bu bakış altında gelişen hukuk felsefesi ve sanattaki gelişmeler insan ve toplumu birçok açıdan etkilemiştir. Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı'nın altında bu gelişmeler yatmaktadır.

"Fransız İhtilali", sosyal yapıdaki eşitsizlik ve adaletsizlik, aydınlanmayla oluşan özgürlük düşüncesi sonucu mutlak monarşinin yıkılması ve cumhuriyet rejiminin kurulmasıyla oluşmuştur. Öte yandan İngiltere'de başlayan "Sanayi Devrimi", bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmelerin ekonomik alana yansması sonucu oluşmuştur.

Bu iki büyük olaya 18. yüzyıl-19. yüzyıl filozof ve düşünürleri kayıtsız kalmamıştır. 15-17. yüzyıl düşünce ortamından da faydalanarak görüşleriyle bu dönem felsefesini oluşturmuşlardır.

17. yüzyılda Locke, insan özgürlüğünü temel alan liberal bir anlayış sergilemiştir. Ona göre insanlar doğal ortamda özgürce yaşamakta ve birine zarar veren zarara uğrayan kişi tarafından orantılı şekilde cezalandırılmaktaydı. Ancak bireysel olarak adaletin sağlanmasında sıkıntı olduğu için insanlar toplumsal düzene geçerek devleti kurdu. Haklarını devlete aktararak mutlu yaşamaya çalıştılar. Yasama, yürütme, yargı ayırımına da giden Locke; çoğulcu bir iradeyi benimsemiştir. 18. yüzyılda Montesquieu da güçler ayrılığı ilkesini savunur ve onu kuramsallaştırır. Devlet biçimlerini tanımlar. Kant ise insan hakları üzerine düşünceler üretmiş ve günümüz demokratik düzenin kurulmasında önemli katkılar sunmuştur.

Görüldüğü gibi 15-17. yüzyıl felsefesi her açıdan 18-19. yüzyılda yaşanan olayları ve dönemin felsefesini etkilemiştir.

1) 18-19. yüzyıldaki gelişmeler hangi alanlarda olmuştur?

.....

.....

2) 15-17. yüzyıldaki bilimsel ve felsefi gelişmelerin 18-19. yüzyıla etkisi hakkında neler söylenebilir?

.....

.....

3) Kant'ın "Aklını kullanma cesaretini göster." sözünün hümanizm ile ilişkisi nasıl açıklanabilir? Değerlendiriniz.

.....

.....

Aşağıda verilen örnek soru çözümünü inceleyerek siz de verilen diğer sorunun çözümünü altındaki noktalı yerlere yazınız.

ÖRNEK SORU ÇÖZÜMÜ:

1. Kant'a göre, herkesi kapsayan ve bireyin hiçbir gerekçe olmaksızın kabullenileceği bir ahlak yasası olmalıdır. Bu ahlak yasası bireyler için buyruk(emir)tur. Bu buyruk bir amaca yönelik olmayıp, amacı kendisinde olan bir yapıdır. Bu buyruk kişinin tercihiyle iyi niyetle kabullenilirse de ödev niteliği taşır.

(Bu soruda Kant'a göre bir davranışı ahlaki yapan koşulun ne olduğunu bulmamız isteniyor. 18. Yüzyıl Alman filozofu Immanuel Kant'a göre ahlaksal eylemin amacı mutluluk olamaz. Çünkü mutluluk değişken, öznel(subjektif) bir kavramdır. Ona göre herkes için aynı kalan değişmeyen şey iyiyi isteme (iyi niyet) ve ahlak yasasıdır. Başka bir deyişle ödevdir. Ona göre ödev, her çeşit duygunun özellikle de çıkar duygusunun ötesinde, ahlak yasasına sadece yasa olduğu için bir boyun eğiştir; kesin buyruktur; akıllı olan herkesi yükümlü kılan evrensel bir kuraldır. Dikkat edilirse parçada da Kant, herkesin kabul edeceği herkesi kapsayan ahlak yasasına buyruk derken bu buyruğun iyi niyetle kabullenilip ödev niteliği taşımasından söz etmekte. Bu bilgiler ışığında bir davranışın ahlaki olmasının koşulunu bulmaya çalışalım.)

Buna göre bir davranışın ahlaki olması aşağıdaki koşullardan hangisine bağlıdır?

A) Bireyleri mutlu etmesine

(Bireyleri mutlu etmesine bağlı değildir parçaya göre çünkü mutluluk değil ahlak yasasından söz etmiştir Kant.)

B) Bir amaca yönelik ödev olmasına

(Bir amaca yönelik ödev olmasına, diyemeyiz. Çünkü parçada da belirtildiği gibi bu buyruk bir amaca yönelik ödev olmayıp, amacı kendisinde olan bir yapıdır.)

C) Toplumsal değerlere uygunluğuna

(Toplumsal değerlere uygunluğuna, yargısı da parçadan çıkarılmamaktadır, çünkü davranışın ahlaki olmasının koşulunun toplumsal değerlere uygun olup olmasına dair bir belirlemeye rastlamıyoruz parçadan.)

D) Toplumsal yarar sağlamasına

(Toplumsal yarar sağlamasına seçeneği de parçada Kant'ın sözünü ettiği ahlaki koşul değildir.)

E) Ödeve kişinin kendi isteğiyle uymasına

Ödeve kişinin kendi isteğiyle uymasına, parçada da sözü edilen bir davranışın ahlaki olmasının koşuludur. Parçanın son cümlesinde de belirtildiği gibi bu buyruk kişi tarafından iyi niyetle kabullenilirse de ödev niteliği taşır. Bu nedenlerle doğru cevabımız E'dir.

Locke, pınardan akan suyun ayrı ayrı her bir kişiye ait olmasına rağmen, testideki suyun sadece testiyle su çekene ait olduğunu savunur. Emek, suyu eskiden müşterek ve eşit biçimde çocuklarına ait olduğu doğanın ellerinden alarak çıkarmış ve böylece emekçi, suyu kendisine edinmiştir. Kişi bunu artık dilediği gibi kullanabilir.

Locke'un bu düşüncesi aşağıdaki ifadelerden hangisi ile uygunluk gösterir?

(.....
.....
.....
.....)

A) Bireylerin doğaya uygun yaşamaları gerektiği

(.....
.....
.....)

B) Üretim araçlarının devletin tekelinde olması gerektiği

(.....
.....
.....)

C) Bireyin çıkarları ile toplumun çıkarlarının aynı olduğu

(.....
.....
.....)

D) İnsanların özgürlüklerinden doğan özel mülkiyetin varlığı

(.....
.....
.....)

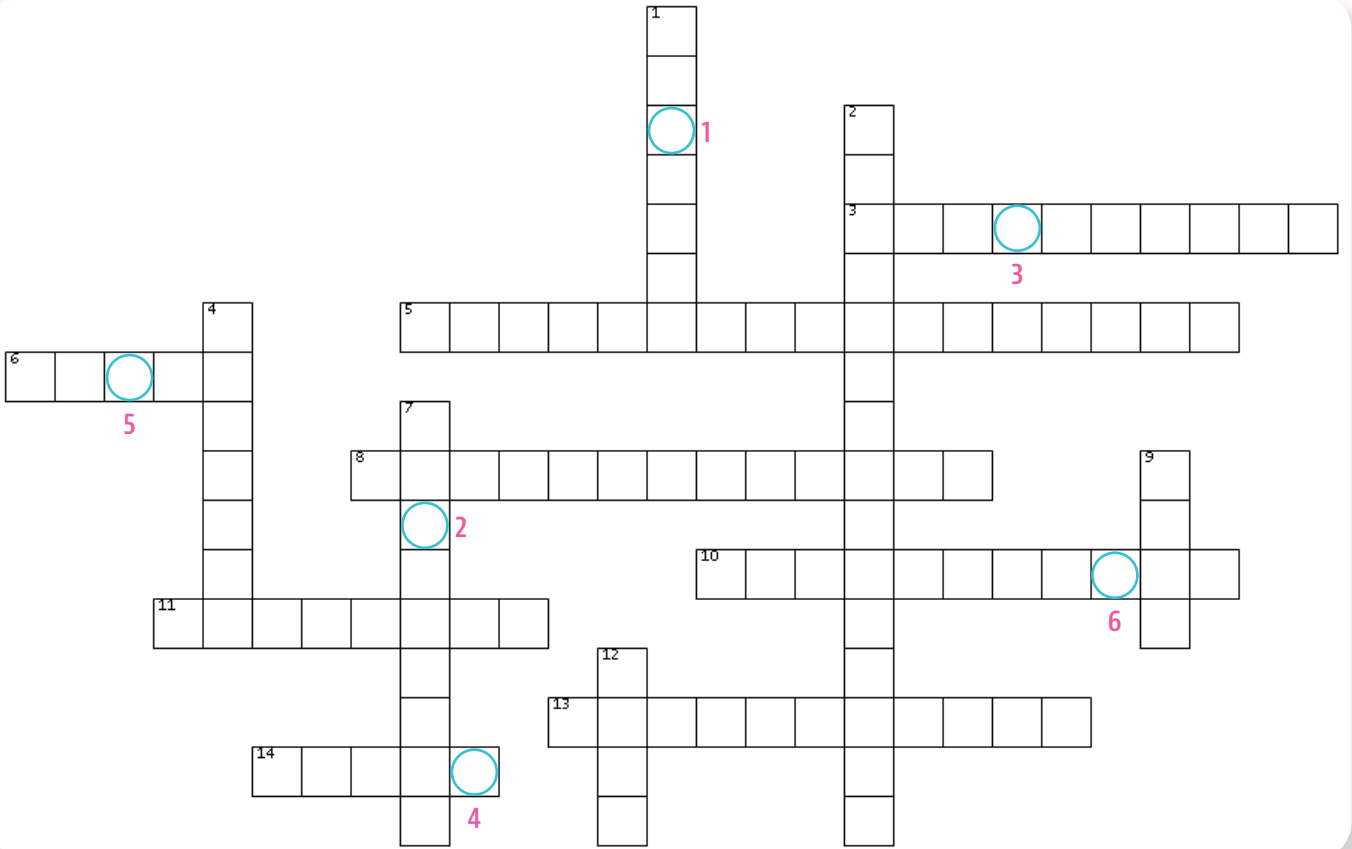
E) Üretim faaliyetlerinin toplum yararı gözetilerek yapılması gerektiği

(.....
.....
.....)

Doğru cevap:

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

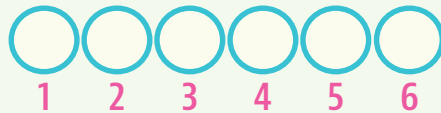
SOLDAN SAĞA

3. Kant'ın, insanın kendi suçu nedeniyle düşmüş olduğu ergin olmayış durumundan kurtulma olarak tanımladığı şey
5. Rousseau'nun insanların bir araya gelip zorunlu olarak yaptığını, sonucunda devletin oluştuğunu ve insanları köleleştirdiğini düşündüğü şey
6. Meşru yönetimin kaynağı çoğulcu iradedir diyen, devleti toplumsal sözleşmeye dayandıran filozof
8. İngiltere'de başlayan, hızlı üretim yapan fabrikaların kurulmasını ve ulaşımın kolaylaşarak kültürel ve ekonomik etkileşimin artmasını sağlayan olay
10. Günümüz devlet sistemini oluşturan ve güçler ayrılığını kuramlaştıran ilk düşünürdür
11. 18-19. yüzyılda bilgi üzerine yapılan tartışmalarda felsefenin iki ana akımından biri olan, bilginin kaynağının deneyim olduğunu savunan görüş
13. 18-19. yüzyılda bilgi üzerine yapılan tartışmalarda felsefenin iki ana akımından biri olan, bilginin kaynağının akıl olduğunu savunan görüş
14. "Akılsal olan gerçek, gerçek olan akılsaldır.", "Güneşin altında yeni bir şey yok." diyen, varlıkların oluş ve değişimini açıkladığı diyalektik yasa ile açıklayan filozof

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Romantizm akımına tepki olarak doğan, insan ve toplum gerçeğini anlatma üzerine şekillenerek aydınlanma felsefesini etkileyen edebî akım
2. Sosyal yaşayıştaki eşitsizlik ve adaletsizlik nedeniyle, aydınlanmayla oluşan özgürlük düşüncesinin de etkisiyle 18-19. yüzyılda ortaya çıkan halk ayaklanması
4. Çoğunluğun faydasına olan davranış doğru eylemdir diyen, ahlaki fayda temelinde açıklayan filozof
7. Kant'ın öne sürdüğü, kişinin davranışta bulunurken ödeve uygun davranmasını sağlayan evrensel ilkelerdir
9. Kant'a göre insanın kendi isteğiyle sorumluluğunu aldığı, koşulsuz, içten ve vicdanı tarafından verilen emirlerdir
12. Bilginin akıl ve deneyimle oluştuğu görüşünde olan, "Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür." sözüne sahip aydınlanma filozofu

ANAHTAR KELİME

İpuçlarından yararlanarak verilen harflerden doğru kelimeyi bularak kutucukların içine yazınız. Numaralandırılmış harflerden yola çıkarak anahtar kelimeleri bularak yazınız.

- 18-19. yüzyıl felsefesi
- Aydınlanma döneminde doğayı anlamının temel aracı
- Hiçbir gözlem ve deneye dayanmayan bilgi
- Deneyden çıkan ve deneye bağlı olan bilgi
- Tabula rasa
- Bilgi akıl ve deneyim ile oluşur
- Doğal durum, toplumsal sözleşme
- Hegel' de mutlak olan, tin
- Tez, antitez, sentez
- Yasama, yürütme ve yargının birbirini denetlemesi
- Toplumun bütün sınıflarına hitap eden, duygu ve coşkunun önemli olduğu ve sade bir dilin kullanıldığı edebî akımdır.
18. Yüzyılda öne çıkan felsefi içerikli edebî kitaplardan "Candide" nin yazarı

LIKAAÇĞ

--	--	--	--	--	--	--	--

KLAI

--	--	--	--

ARİPİRO

--	--	--	--	--	--	--	--

OİSEAPOİRRT

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

KLCEO

--	--	--	--	--	--	--	--

İKİTMRZSİ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

USARSEOU

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ESTİĞ

--	--	--	--	--	--	--	--

KEYDKAİLTİ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

IILLĞÇAGRİRYÜE

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ORTZMMNİA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

VİEATROL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANAHTAR KELİMELER

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 5 12 13

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

14 15 16 17 18 19 20 21 5 22 23 24 25 26 27

Aşağıda yer alan anahtar kelimeyi, yasak kelimeleri kullanmadan açıklayınız. Kelimeyle ilgili felsefi soru ya da sorular oluşturunuz.

Anahtar Kelime

Diyalektik

Yasak Kelimeler

Tez

Antitez

Sentez

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime

Tabula rasa

Yasak Kelimeler

Boş

Deney

Locke

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

Anahtar Kelime

Aydınlanma

Yasak Kelimeler

Akıl

Bilgi

Özgürlük

Kelimenin açıklaması

Kelime ile ilgili felsefi soru/sorular

EŞLEŞTİRME

1. C 2. E 3. D 4. A 5. F 6. Ç 7. B

BOŞLUK DOLDURMA

1. Akıl Çağı 2. Geist 3. İyi istencü 4. Empirizm 5. Toplumsal sözleşme
6. Güçler ayrılığı 7. Maksim 8. Aydınlanma 9. Diyalektik 10. Kritisizm

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. B 2. E 3. C 4. A 5. B 6. A 7. B 8. D 9. C 10. E 11. C 12. B 13. B 14. D

AÇIK UÇLU SORULAR

- Kişiyi bir yarar sağlaması, kişinin eğilim duyması beklenmeksizin sırf akla dayalı olarak elde edilmesi, iyi istence ve koşulsuz buyruğa dayalı olmasıdır.
- Kant, ödev kavramı ile evrensel ahlaki ilkelerin mümkün olduğunu savunmuştur. Çünkü ödev akla dayalı olarak elde edilen ve aklına başvuran herkes tarafından aynı şekilde kabul edilebilecek ilkeler içerir. Sizden de evrensel ahlaki ilkelerin varlığını kabul ediyorsanız, görüşünüzün Kant'ın ödev kavramı ile benzer ve farklı yönlerini belirtmeniz; bu tür ilkelerin olamayacağını düşünüyorsanız böyle düşünmenizin sebeplerini belirtmeniz beklenmektedir.
- Ahlaki ilke olarak belirlenebilecek olan ilkelerin duruma, kişiye, sonuçlarına bakılmaksızın herkesi bağlayacağını ve bu bağlayıcılığın zorunlu olacağını kabul edilmesi, herkesin bu yasaya uymasının istenebilmesi demektir. Örneğin Kant "yalan söyleme"nin ödevde uygun bir ilke olamayacağını, çünkü düşülen zor bir durumdan kişiyi o anlık kurtarabilecek olsa bile, o kişinin herkesin yalan söylemesini isteyemeyeceğini söylemiştir. Bu nedenle "dürüst olmak" kişiye fayda sağlamayacak olsa bile, sadece akıl emrettiği için ve herkesin böyle davranması istenebileceği için bir ahlaki ilke olarak, ödev olarak kabul edilebilir.

4.
YARDIM EDERDİM:
-Çünkü arkadaşımı çok seviyorum ve sınavlarda başarı göstermesini istiyorum,
-Çünkü arkadaşım normalde çalışır ve başarılı olurdu ama hastalık sebebiyle çalışmadı, sınavlarda başarısız olması haksızlık olur,
- Çünkü daha önce başka sınavlarda o da bana yardımcı olmuştu vs.

- YARDIM ETMEZDİM:
-Çünkü ben de hasta olup başarısız olmuşum ve o bana yardımcı olmamıştı,
- Çünkü yakalanırsak ikimiz de başarısız sayılırız, bu riski göze alamam,
- Çünkü diğer arkadaşlarıma yardım etmediğim için onları küstürürüm vs.

Bu ve buna benzer sebeplerin hiçbiri Kant'a göre ahlaki yani ödevde uygun değildir. Çünkü ödevde uygun olan davranış, aklın ve vicdanın emri dışındaki herhangi bir sebebe dayandırılmaz. Ancak akıl tarafından ortaya konan ve herkesin buna uygun davranmasını isteyebileceğiniz "kopya çekilmemeli" gibi bir genel ilke ile hareket ederseniz bu davranış ahlaka uygun olur.

BECERİ TEMELLİ

1. 18 ve 19. yy. felsefesi, bireysel ve toplumsal olarak Batı'da aydınlanmanın yaşandığı dönem olmuştur. Bu dönem düşünürleri akli ön planda tutarak toplumu aydınlatmaya çalışmıştır. Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi ile geleneksel düşünceye karşı akıl özgürleştirilmeye çalışılmıştır. 18. yüzyılda bilginin kaynağı konusunda aklın aydınlattığı doğru bilgiler aranmıştır. Bilgi üzerine yapılan tartışmalar felsefenin iki ana akımı olan rasyonalizm ve empirizm üzerinden temellendirilmiştir. Birey ve devlet üzerine görüşler daha sistemli hâle getirilmiş, güçler ayrılığı ilkesi savunulmuştur. Devlet biçimleri tanımlanmıştır.

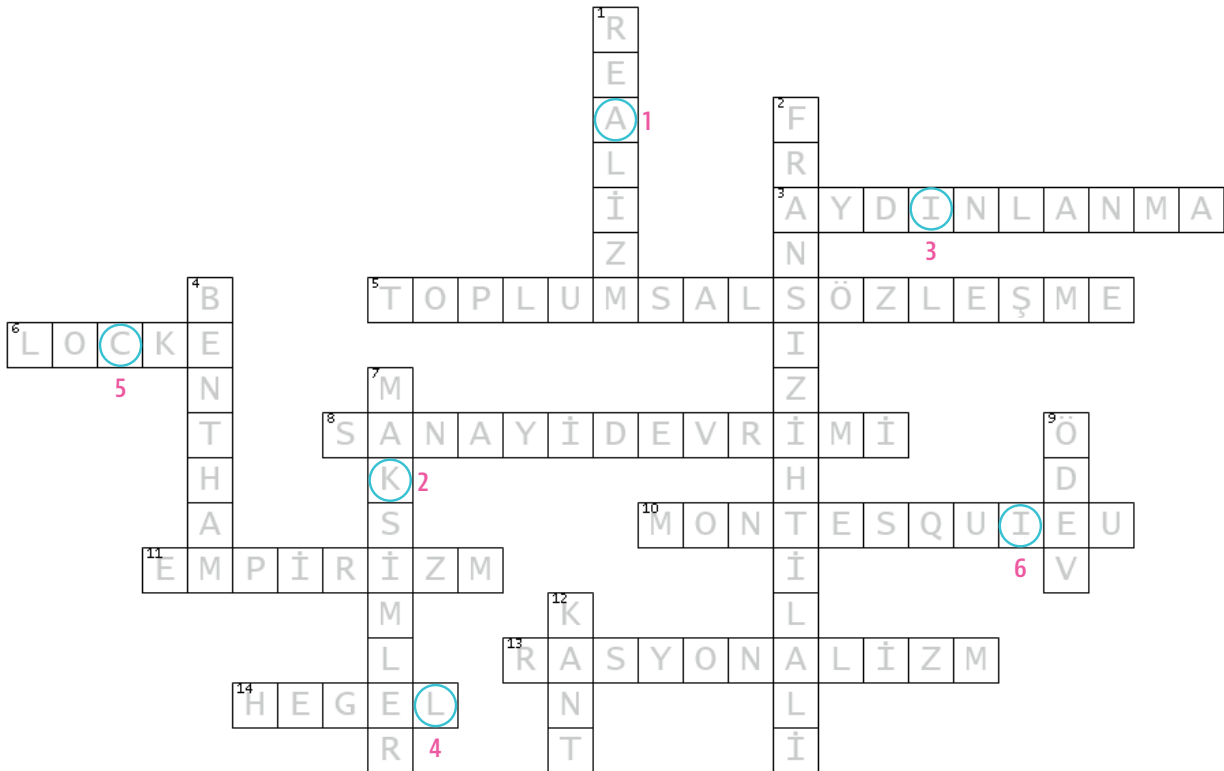
2. Hümanizmin etkisiyle sanat ve felsefede yeni ekoller doğmuş, bilimde evrene yönelik yeni keşifler yapılmıştır. Sanat alanında yenileşmeyle başlayan 15. yy. bilim ve felsefenin önünün açıldığı bir dönemdir. Rönesans ve reform hareketleri, 17. yy. düşünce ortamını hazırlamıştır. Bu dönemde gerçekleşen bilim ve teknikteki gelişmelerle özellikle coğrafi keşifler akıl çağının oluşmasını sağlamıştır. 15-17. yüzyılda yaşanan tüm bu gelişmeler 18-19. yüzyılda bilim ve sanayinin gelişmesine zemin hazırlamış ve insanın doğaya bakışı değişerek yeni yaşam kültürleri oluşmuştur.

3. Hümanizm, insanı merkeze alan ve akli ön plana çıkararak bakış açısıdır. Bu bakış açısı aydınlanma çağının temelini oluşturmuştur. İnsanı ve doğayı sadece akıl temelinde anlamak aydınlanmanın amacı olmuştur. Bu dönemde yaşayan aydınlanmacı filozof Kant, aydınlanmayı insanın kendi suçu nedeniyle düşmüş olduğu ergin olmayış durumundan kurtulma olarak tanımlar. İnsanın aklını kendi başına kullanamayışına işaret ederek "Aklını kullanma cesaretini göster." demiştir.

ÇÖZÜMÜ SİZ YAZIN

DOĞRU CEVAP: D

BİL - BUL - ÇÖZ

Anahtar Kelimeler: AKILCI

KELİME AVI

1. Akıl çağı	2. Akıl	3. A priori	4. A posteriori	5. Locke	6. Kritisizm
7. Rousseau	8. Geist	9. Diyalektik	10. Güçler ayrılığı	11. Romantizm	12. Voltaire

Anahtar Kelimeler: AKLINI KULLANMA CESARETİNİ GÖSTER!

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>